A nagy fÃ¶lfedezÃ©sek kezdete

Contributed by Iakosm
2004. October 20. Wednesday 19:31

There are no translations availableA XV. szÃ¡zada nagy fÃ¶lfedezÃ©sekkel zÃ¡rÃ³dik be. Ugyanis az a kÃ¶rÃ¼lmÃ©ny, hogy a tÃ¶rÃ¶k hatalom a keresztyÃ©nek elÅ‘l az IndiÃ¡ba vezetÅ‘ Ãºtat majdnem egÃ©szen elzÃ¡rta Ã©s ezzel megnehezÃ-tette a fÅ±szerek, gyarmatÃ¡ruk behozatalÃ¡t, a melyet EurÃ³pa nÃ©pei mÃ¡r sokkal jobban megszoktak, semhogy errÅ‘l lemondani tudtak vagy akartak volna, ezeket arra kÃ©nyszerÃ-tette, hogy mÃ¡s tengeri Ãºtat keressenek, a mely IndiÃ¡ba vezet.
A XV. szÃ¡zada nagy fÃ¶lfedezÃ©sekkel zÃ¡rÃ³dik be. Ugyanis az a kÃ¶rÃ¼lmÃ©ny, hogy a tÃ¶rÃ¶k hatalom a keresztyÃ©nek az IndiÃ¡ba vezetÅ‘ Ãºtat majdnem egÃ©szen elzÃ¡rta Ã©s ezzel megnehezÃ-tette a fÅ±szerek, gyarmatÃ¡ruk behozatalÃ¡t, a melyet EurÃ³pa nÃ©pei mÃ¡r sokkal jobban megszoktak, semhogy errÅ‘l lemondani tudtak vagy akartak volna, ezeket arra kÃ©nyszerÃ-tette, hogy mÃ¡s tengeri Ãºtat keressenek, a mely IndiÃ¡ba vezet.Ez az Ã©rdek minden esetre elsÅ‘rendÅ± befolyÃ gyakorolt; de e mellett lÃ¡tjuk azt is, hogy a kik elÅ‘szÃ¶r lÃ©ptek a fÃ¶lfedezÃ©s ÃºtjÃ¡ra, azokat nem EurÃ³pÃ¡nak azon szÃ¼ksÃ©glete, nem is a kereskedelmi Ã©rdek vezette. Tudjuk, hÃ¡nyszor vetett gÃ¡tot a keresztyÃ©nek gyÅ‘zelmÃ©nek az az emberÃ¡radat, mely AfrikÃ¡bÃ³l tÃ³dult a mÃ³rok segÃ-tsÃ©gÃ©re. KÃ©sÅ‘bb az elmaradt, sÅ‘t a mÃ³rok is visszamenekÃ¼ltek AfrikÃ¡ba, Ã¼ldÃ¶ztetve a spanyolok Ã©s portugÃ¡lok Ã¡ltal s mikor az utÃ³bbiak az arabokat Å‘sfÃ©szkÃ¶kben tÃ¡madtÃ¡k meg TengerÃ©sz Henrik fÃ©nyes gyÅ‘zelmet aratott az arabok hajÃ³hada fÃ¶lÃ¶tt Ã©s 1415-ben elfoglalta a fontos CeutÃ¡t, ekkor Ã ezzel a kÃ©sÅ‘bbi fÃ¶lfedezÃ©seket is biztosÃ-totta. Ebben a kÃ¼zdelemben is, mint a fÃ©lsziget visszafoglalÃ¡sÃ¡ban segÃ-te a portugalokat a franciÃ¡k, angolok Ã©s nÃ©metek, mi legjobban igazolja, hogy Ceuta Ã©s ennek nyomÃ¡ban MarokkÃ³ partjainak elfoglalÃ¡sa a vallÃ¡s szÃ¼lte lelkesedÃ©snek volt kÃ¶vetkezmÃ©nye. Ennek keresÃ©sÃ©t lehetÅ‘vÃ© tette a XIII. s vÃ©gÃ©n Ã©lt Gioia Flavio olasz hajÃ³snak tulajdonÃ-tott, tulajdonkÃ©pen azonban a khinaiaktÃ³l ismert Ã©s hasznÃ¡lt Ã©s ez bizonyosan az arabok rÃ©vÃ©n az eurÃ³pai hajÃ³snÃ©phez eljutott irÃ¡nytÅ±; a siker remÃ©nyÃ©t pedig tÃ¡plÃ¡lta az emberek fÃ¶ld alakjÃ¡rÃ³l szÃ³lÃ³ tan. Hogy mÃ¡r a kÃ¶zÃ©pkorban is voltak, bÃ¡r kevesen, kik vallottÃ¡k Ã©s tanÃ-tottÃ¡k is azt, hogy a fÃ¶ld gÃ¶mbÃ¶lyÅ±, ezt bizonyÃ-tjÃ¡k Albertus Magnus Ã©s Bacon Roger mÅ±vei; az Ã©rdeklÅ‘dÃ©st azonban mÃ©g inkÃ¡bb nÃ¶velte a kÃ¶zÃ©pkor legnagyobb utazÃ³jÃ¡nak, Marco Polonak (1254 1323) csodÃ¡s ÃºtleÃ-rÃ¡sa. Marco Polo olasz szÃ¡rmazÃ¡su (szÃ¼letett VelenczÃ©ben) fÃ©rfi, ki az ismeretlen Keletnek csak sejtett csodÃ¡s vilÃ¡ga Ã¡ltal vezetve megindult s Ã-gy Å‘ volt az elsÅ‘ az eurÃ³paiak kÃ¶zÃ¶tt, a ki Ã•zsia belsejÃ©t Ã©s ennek keleti rÃ©szÃ©t is Ã¡tkutatta. Atyja Nicolo Polo Ã nagybÃ¡tyja Maffio, kik velenczei kereskedÅ‘k voltak, Kublai, a mongolok nagy-khÃ¡njÃ¡hoz utaztak, a ki Å‘ket szivesen fogadvÃ¡n, a mongolok kÃ¶zÃ¶tt Ã©veket tÃ¶ltÃ¶ttek. VÃ©gre 1269-ben visszatÃ©rtek OlaszorszÃ¡gba, a mint a khÃ¡n kivÃ¡nta hogy nevÃ©ben kÃ©rjÃ©k meg a pÃ¡pÃ¡t, kÃ¼ldene hozzÃ¡ nÃ©hÃ¡ny hittÃ©rÃ-tÅ‘t. 1271-ben ezek meg is Ã©rkeztek a fiatal M Polo kisÃ©retÃ©ben, a kit a nagykhÃ¡n annyira megszeretett, hogy kÃ¶vetkÃ©nt Å‘t kÃ¼ldÃ¶tte Khina kÃ¼lÃ¶nbÃ¶zÅ‘ rÃ©szei mÃ¡s tÃ¡voli tartomÃ¡nyokba, vÃ©gre Kiang-Nan tartomÃ¡ny kormÃ¡nyzÃ³jÃ¡vÃ¡ nevezte ki. De PolÃ³n erÅ‘t vett a honvÃ¡gy Ã© khÃ¡n engedelmÃ©vel, 24 Ã©vi tÃ¡vollÃ©t utÃ¡n, kincsekkel megrakva, Sumatra, Ceylon, Ormus, TÃ¤bris, Trapezunton keresztÃ¼l 1295-ben szerencsÃ©sen visszaÃ©rkezett OlaszorszÃ¡gba. Ekkor hazÃ¡ja szolgÃ¡latÃ¡ba lÃ©pett, azonban 1298-ba a Curzola mellett vÃ-vott tengeri Ã¼tkÃ¶zetben a genovaiak fogsÃ¡gÃ¡ba kerÃ¼lt, a hol a legelÅ‘zÃ©kenyebb bÃ¡nÃ¡smÃ³dban rÃ©szesÃ¼lt. Itt fogsÃ¡gÃ¡ban mondta a tudÃ³s pisai Rusciano tollÃ¡ba az Å‘ utazÃ¡sÃ¡t, 1302-ben visszanyerte szabadsÃ¡gÃ¡t, mire szÃ¼lÅ‘vÃ¡rosa, Velencze, Å‘t a nagy tanÃ¡cs tagjÃ¡vÃ¡ vÃ¡lasztotta Ã©s mint ilyen halt meg 1323-ban. ÃštleÃ-rÃ¡sa, mely maga 1307-ben adott ki, nemcsak azÃ©rt nevezetes, mert feltÃ¡rja elÅ‘ttÃ¼nk Ã•zsia belsejÃ©t, hegy- Ã©s vÃ-zrajzÃ¡t leÃ-rja, megismertet bennÃ¼nket ama nÃ©prajzi Ã©s politikai viszonyokkal, a melyek a mongol birodalom virÃ¡gzÃ¡sa korÃ¡ban ott uralkodtak; hanem kÃ¼lÃ¶nÃ¶sen azÃ©rt, mert Å‘ emlÃ-ti elÅ‘szÃ¶r JapÃ¡nt (Zipangu), a legtÃ¡volabbi, mesÃ©be illÅ‘ Ã©s aran bÅ‘velkedÅ‘ csodaorszÃ¡got, a mely ha egy lÃ¡nczszemÃ©t kÃ©pezi is az egÃ©sz vilÃ¡g fÃ¶ldrajza terÃ©n tett kutatÃ¡soknak, megfigyelÃ©seknek Ã©s fÃ¶ltevÃ©seknek, de a nagy fÃ¶ldrajzi fÃ¶lfedezÃ©seket nagyban elÅ‘segÃ-tette. Ha sokan kÃ©tsÃ©g vontÃ¡k is annak igazsÃ¡gÃ¡t, mit a kÃ©sÅ‘bbi esemÃ©nyek igazoltak, azonban az, mit az aranyrÃ³l mondott, leginkÃ¡bb Ã¶sztÃ¶nÃ¶zte a merÃ©sz hajÃ³sokat, hogy az aranyban bÅ‘velkedÅ‘ csodaorszÃ¡gba vezetÅ‘ tengeri Ãºtat fÃ¶lfedezzÃ©k. Pol ÃºtleÃ-rÃ¡sÃ¡nak kÃ¶vetkezmÃ©nye nem is maradt el s elsÅ‘k voltak a portugalok, a kik a fÃ¶lfÃ¶dÃ¶zÃ©s terÃ©n eredmÃ©nyt ki. Szelleme a mozgalomnak a genovai szÃ¡rmazÃ¡sÃº nagy tengerÃ©sz, Nicolo di Recco volt, a ki Ã¡ltal indÃ-tott mozgalom vÃ©gre arra birta IV. Alfonz kirÃ¡lyt (1325 1357), hogy LissabonbÃ³l a firenzei Angiolino del Tagghio parancsnoksÃ¡ga alatt hÃ¡rom hajÃ³t kÃ¼ldÃ¶n ki a fÃ¶lfÃ¶dÃ¶zÅ‘ Ãºtra, a mely hihetÅ‘leg a Palma, Canari Ã©s Teneriffa, szigeteket fedezte fÃ¶l. E siker magÃ¡val ragadja AragoniÃ¡t, melyek kirÃ¡lya, IV. PÃ©ter 1342-ben Clermont grÃ³fjÃ¡nak ad engedÃ©lyt a fÃ¶lfÃ¶dÃ¶zÃ©s Ã©s hÃ³dÃ-tÃ¡sra, a ki azonban az Ã¡ltala fÃ¶lfÃ¶dÃ¶zÃ¶tt GomerÃ¡t nem tudta hatalmÃ¡ba kerÃ-teni. 1393-ban egy andalusiak Ã©s baskokbÃ³l Ã¡llÃ³ tÃ¡rsasÃ¡g III. Henrik (1393 1406) Castilia kirÃ¡lyÃ¡nak engedelmÃ©vel Ã¶t hajÃ³t kÃ¼ldÃ¶tt Afrika nyuga partjainak kikutatÃ¡sÃ¡ra, a mely a part mentÃ©n a 29-ik szÃ©lessÃ©gi fokig (a Canari-szigetekkel szemben) jutott el, hol a Teneriffa vulkÃ¡njÃ¡nak tÃ¼zÃ©tÅ‘l annyira megrÃ©mÃ¼ltek, hogy a szigeten, melyet Ã–rdÃ¶g szigetÃ©nek neveztek el, kikÃ¶t sem mertek. S miutÃ¡n LancerotÃ¡t kiraboltÃ¡k, visszatÃ©rtek Ã©s engedÃ©lyt kÃ©rtek Henrik kirÃ¡lytÃ³l a Canari szigetek elfoglalÃ¡sÃ¡ra, a ki ezt nem tiltotta ugyan meg, de meg sem engedte. Mindez azonban csak a kezdet nehÃ©zsÃ©gÃ©t bizonyÃ-totta, a jÃ¶vÅ‘re nÃ©zve sem alapot nem nyÃºjtott, sem biztosÃ-tÃ©kot. Maga a zsÃ¡kmÃ¡ny Ã©s birvÃ¡gy nem is volt e erÅ‘s arra, hogy a fÃ¶lfedezÃ©s ÃºtjÃ¡nak alapjait lerakjÃ¡k, mindaddig, mÃ-g egy mÃ¡s, nemzedÃ©keken uralkodÃ³ Ã©rzelem segÃ-tsÃ©gÃ©vel el nem jutottak odÃ¡ig, a hol mÃ¡r biztosabb hirek, nagyobb kilÃ¡tÃ¡sok Ã¡ltalÃ¡nos hatÃ¡st voltak kÃ©pesek gyakorolni. Ezt nyÃºjtotta I. JÃ¡nos portugÃ¡l kirÃ¡ly legifjabb fia, TengerÃ©sz Henrik, a ki 1394 mÃ¡rcz. 4-Ã©n OportÃ³ban szÃ¼letett, a ki kora ifjÃºsÃ¡gÃ¡tÃ³l fogva erÅ‘, vitÃ©zsÃ©g Ã©s a tudomÃ¡ny szeretete Ã¡ltal tÃ¼nt ki, a kihez nagy remÃ©nyek fÃ¼ztek s hogy ez teljesedni fog, erre nÃ©zve az elsÅ‘ biztosÃ-tÃ©kot 1415-ben Ceuta elfoglalÃ¡sÃ¡val nyÃºjtotta. E gyÅ‘zelme jutalmÃ¡ul a Krisztus-rend nagymesterÃ©vÃ© vÃ¡lasztottÃ¡k s ez idÅ‘tÅ‘l fogva a rend gazdagsÃ¡gÃ¡t a tengerÃ©szetre, felfedez utazÃ¡sokra Ã©s ezek rÃ©vÃ©n a keresztyÃ©n vallÃ¡s terjesztÃ©sÃ©re fordÃ-totta. Ceuta birtokÃ¡ban Portugalia erÅ‘s Ã¡llÃ¡st AfrikÃ¡ban; de MarokkÃ³ belsejÃ©be behatolni nem voltak kÃ©pesek, a melyet hÅ‘siesen vÃ©delmeztek az arabok,

kÃ¼lÃ¶nÃ¶sen segÃ-tve az Atlasz hegysÃ©g termÃ©szeti viszonyai Ã¡ltal, a melynek fÃ¶nsikja, mint egy hatalmas erÅ‘ssÃ©g, minden oldalrÃ³l mint egy megkÃ¶zelÃ-thetlen vÃ¡r tekintett le reÃ¡jok. De birtÃ¡k a partot s itt vettek hirt az Atlasz hegysÃ©gen tÃºl fekvÅ‘ tartomÃ¡nyokrÃ³l, nÃ©pekrÅ‘l, a melyeket rÃ©szint a fogoly arabok, rÃ©szint az arab vagy zsidÃ³ keresk hoztak hozzÃ¡juk, a mit nagyÃ-tott a kÃ©pzelet, a mely fÃ¶lujÃ-totta a dÃ©li tenger Boldog szigeteirÅ‘l szÃ³lÃ³ rÃ©gi mondÃ¡t is. HallottÃ¡k, hogy az Atlasz hegysÃ©g az Ã©szaki szÃ©lessÃ©g 26-ik foka alatt egy fekete elÅ‘hegyben vÃ©gzÅ‘dik, melyhez dÃ egy fehÃ©r homoksivatag csatlakozik, a Sahara, a melynek megkÃ¶zelÃ-tÃ©se a legnagyobb veszÃ©lylyel jÃ¡r. Az elÅ‘hegyet Non hegyfoknak (non plus ultra) neveztÃ©k el, a melyrÅ‘l azt mondtÃ¡k, hogy: a ki a Cabo de Nonon tÃºlmegy, az nem tudja, visszajÃ¶n-e? De hirt vettek arrÃ³l is, hogy azontÃºl MarokkÃ³nÃ¡l mÃ©g nagyobb tartomÃ¡nyok terÃ¼lnek el, a melyeket nÃ©gerek laknak, a honnan az aranyat Ã©s elefÃ¡ntcsontot hozzÃ¡k. Ama tartomÃ¡nyokat eurÃ³pai ember mÃ©g nem lÃ¡togatta meg; de a hir, a mely hozzÃ¡jok jutott, elÃ©g csÃ¡bitÃ³ volt arra, hogy azokat fÃ¶lkeressÃ©k. LÃ¡tjuk tehÃ¡t, hogy a vallÃ¡sos lelkesedÃ©s vezette a portugalokat oda, a hol ismÃ©t oly hireket vettek, a melyek mÃ¡r kÃ¼lÃ¶nÃ¶sen azokra hatottak, a kikben a vilÃ¡gias cÃ©l mÃ¡r elÅ‘bb is sokkal erÅ‘sebb volt. TengerÃ©sz Henrik elÃ© az Atlasz ha legyÅ‘zhetlen akadÃ¡lyt gÃ¶rd is; de Ceuta birtoka szabaddÃ¡ tette elÅ‘tte a tengert, a melyre egymÃ¡s utÃ¡n kÃ¼ldte ki hajÃ³sait, a kik 1418-ban Porto-SantÃ³t, 1419-ben MadeirÃ¡t fedeztÃ©k fel, Ã©s ezzel TengerÃ©sz Henrik magÃ¡t arra Ã©rdemesÃ-tette, hogy a kirÃ¡ly az afrik Ã¼gyek vezetÃ©sÃ©t egÃ©szen reÃ¡ bizza. Hogy e nagy feladatnak megfelelhessen, Portugalia legdÃ©libb rÃ©szÃ©n, a Vince fokÃ¡n lÃ©vÅ‘ Sagresben telepedett meg, a hol csillagvizsgÃ¡lÃ³ tornyot, fegyvergyÃ¡rt Ã©pÃ-ttetett Ã©s egy oly intÃ©zetet Ã¡llÃ fÃ¶l, a melyben tengerÃ©szei a szÃ¼ksÃ©ges mennyisÃ©gtani, fÃ¶ldrajzi Ã©s csillagÃ¡szati ismereteket elsajÃ¡tÃ-tvÃ¡n, mint hivatÃ¡sos tengerÃ©szek foghassanak feladatuk megoldÃ¡sÃ¡hoz. Mindez kÃ©tsÃ©gtelen bizonyÃ-tÃ©kÃ¡t nyÃºjtja annak, hogy Henrik herczeg nemcsak maga a legkomolyabban kÃ©szÃ¼lt a fÃ¶lfedezÃ©sekre, de erre elÅ‘ akart kÃ©szÃ-teni egy egÃ©sz nemzedÃ©ket is, a mely a megkezdett mÅ±vet, ha a sors Ãºgy hozza magÃ¡val, folytassa Ã©s befejezze. Porto SantÃ³ban azonnal portugal gyarmatosokat telepÃ-tett meg; az ennÃ©l sokkal nagyobb Madeira szigete azonban nÃ©ptelen volt; Ã³riÃ¡si erdÅ‘sÃ©geit tehÃ¡t fÃ¶lgyÃºjtatta, a mely mint mondjÃ¡k, hÃ©t Ã©vig Ã©gett Ã©s a hamutÃ³l rendkÃ-vÃ¼l termÃ©kennyÃ© mÅ±velÃ©sÃ©hÃ©z csak ezutÃ¡n fogott hozzÃ¡. Henrik a nagyszÃ¡mÃº gyarmatosokkal hÃ¡ziÃllatokat is kÃ¼ldÃ¶tt a szigetre, SziciliÃ¡bÃ³l czukornÃ¡dat Ã©s CyprusbÃ³l szÅ‘lÅ‘vesszÅ‘t. Gazdag termÃ©s jutalmazta a vÃ¡llalkozÃ¡st, a mi nagyban hozzÃ¡ jÃ a tovÃ¡bbi sikerhez Ã©s lassan az elÅ‘itÃ©leteket is eloszlatta. 1422-ben vagy a kÃ¶vetkezÅ‘ Ã©vben a dÃ©lre fekvÅ‘ Salvagos szigetcsoportot, 1432-ben a mÃ¡r rÃ©gebben is ismert Azori szigetcsoportot fedeztÃ©k fÃ¶l, a melynek elsÅ‘ szigetÃ©t S. MariÃ¡nak neveztÃ©k el. A kilencz szigetet tizenhat portugal hajÃ³ azonnal gyarmatosÃ-totta. VÃ©gre 1433-ban HenriktÅ‘l kikÃ¼ldÃ¶tt Gilianer tengerÃ©sz tÃ¶bb sikertelen kisÃ©rlet utÃ¡n eljutott Non hegyfokhoz, sÅ‘t mÃ©g azon tÃºl menve ama hegyfokig, a melyet Cap Bojador (kÃ¶rÃ¼lhajÃ³zottnak) nevezett el. I. JÃ¡nos kirÃ¡ly halÃ¡la utÃ¡n legidÅ‘sebb fia I. Eduard foglalta el a trÃ³nt (1437 1438), a ki mÃ©ltÃ¡nyolvÃ¡n testvÃ©rÃ©nek Ã©rdemeit, az Ã¡ltala felfedezett szigeteket jÃ¶vedelmeive egyÃ¼tt neki ajÃ¡ndÃ©kozta. Erre Henrik egy nagy hajÃ³t szerelt fÃ¶l, a mely Cap BojadortÃ³l 30 mÃ©rfÃ¶ldnyire dÃ©lre elhajÃ³zott; de Tanger ellen indÃ-tott vÃ¡llalata kudarcot vallott. Eduard kirÃ¡ly halÃ¡la utÃ¡n a kiskorÃº V. Alfonz nevÃ©ben az elhaltnak testvÃ©re, Pedro vezette a kormÃ¡nyt, a ki Henrik herczeget megerÅ‘sÃ-tette a szigetek birtokÃ¡ban s ugyanekkor V. MÃ¡rton pÃ¡pa Portugalia tulajdonjogÃ¡t kiterjesztette mindama tartomÃ¡nyokra, melyeket Afrika partjain Ã©s ennek mentÃ©ben felfedezni fognak. Ez megkÃ©tszerezte a portugÃ¡lok buzgalmÃ¡t, akik 1440-ben Antonio Gonzalez Ã©s Nunno Tristan tengerÃ©szek vezetÃ©se alatt eljutottak a FehÃ©r fokig (Cap Blanco); 1446-ban pedig a ZÃ¶ld fokig (Cap Verde). Ez utÃ¡n mÃ¡r Henrik herczeg kÃ¶nnyen fÃ¶dÃ¶zhette a fÃ¶lfedezÃ©s kÃ¶ltsÃ©geit, mert hogy 1142-ben az elsÅ‘ nÃ©gert Lissabo hoztÃ¡k, a ki Ã¡ltalÃ¡nos csodÃ¡latnak vÃ¡lt tÃ¡rgyÃ¡vÃ¡, a hozott arany Ã©s elefÃ¡ntcsont tovÃ¡bbi felfedezÃ©sre sarkalta az embereket, a kik tÃ¡rsasÃ¡gokat alakÃ-tottak, a melyek Henrik herczeg vezetÃ©se alatt egÃ©sz rajokat bocsÃ¡tottak ki a fÃ¶lfÃ¶dÃ¶zÃ©s ÃºtjÃ¡ra. Azok kÃ¶zÃ¶tt, kik e tÃ©ren Ã©rdemeket szereztek, elsÅ‘ sorban kell emlÃ-tenÃ¼nk Luigi de Cadamo a ki 1455-ben a Verde-foki szigeteket Ã©s a Verde-fokot kÃ¶rÃ¼lhajÃ³zvÃ¡n, a Senegalt Ã©s Cambia folyÃ³kat fedezte fel, a honnan 1456-ban tÃ©rt vissza. MÃ©g ez Ã©vben ismÃ©t Ãºtra kelt Ã©s ekkor eljutott a Rio Grande folyÃ³ig, fÃ¶lfÃ¶dÃ¶zte a Bissagos szigeteket Ã©s ezzel fÃ¶lfÃ¶dÃ¶ztÃ©k mindama partokat, a melyek FelsÅ‘-GuineÃ¡ig terjednek. Cadamost ez ÃºtjÃ¡bÃ visszatÃ©rvÃ©n, Henrik herczeg halÃ¡lÃ¡ig ennek oldala mellett maradt; ez utÃ¡n pedig visszatÃ©rt szÃ¼lÅ‘vÃ¡rosÃ¡ba, VelenczÃ©be. Å‘ volt az elsÅ‘ hajÃ³s, a ki utazÃ¡sait megÃ-rta Ã©s kÃ¶zzÃ©tette Ã©s a korÃ¡bbi utazÃ¡sok hiteles tÃ¶rtÃ©netÃ TengerÃ©sz Henrik halÃ¡la utÃ¡n (1460) a felfedezÃ©s kedve megcsappant; de hogy 1471-ben Tangert elfoglaltÃ¡k, ismÃ©t Ãºj erÅ‘re emelkedett Ã©s mÃ¡r 1472-ben egymÃ¡s utÃ¡n fedeztÃ©k fÃ¶l Fernando-PoÃ³, S. ThomÃ© Ã©s AnnabÃ³n szigeteket Ã© mÃ¡r tÃºlmentek az EgyenlÃ-tÅ‘n is Ã©s megdÃ¶ntÃ¶ttÃ©k az elÅ‘itÃ©let sugallta ama nÃ©zetet, hogy az ott uralkodÃ³ forrÃ³sÃ hajÃ³zni nem lehet, mert a tenger ott forr, a fÃ¶ldet pedig a nagy hÅ‘sÃ©g megÃ©gette. MÃ©g nagyobb sikereket Ã©rt el V. Alfo fia V. JÃ¡nos (1481 1495), a ki mÃ-g egyrÃ©szrÅ‘l orszÃ¡gÃ¡ban a hatalmassÃ¡ lett fÅ‘urakat megalÃ¡zta, ezek ellenÃ©ben a polgÃ¡rsÃ¡got Ã©s a fÃ¶ldnÃ©pÃ©t megvÃ©delmezte Ã©s SpanyolorszÃ¡gbÃ³l kiÃ¼zÃ¶tt tÃ¶bb mint 80 ezer zsidÃ³t vÃ©dpÃ© mellett orszÃ¡gÃ¡ba befogadott Ã©s ezzel orszÃ¡gÃ¡nak szorgalmas iparosokat Ã©s kereskedÅ‘ket szerzett, a felfedezÃ©s Ã¼g is fÃ¶lkarolta, mihez a GuineÃ¡val folytatott kereskedelem bÅ‘ven megszerezte a szÃ¼ksÃ©ges kÃ¶ltsÃ©get. 1486-ban Diaz Bertalan portugal nemest kÃ©t hajÃ³val kÃ¼ldte a felfedezÃ©s ÃºtjÃ¡ra. Viharok Ã©s a tengerÃ¡ram veszÃ©lye kÃ¶zÃ¶tt hajÃ³z Diaz dÃ©lfelÃ©, a mikor egy hÃ¡rom napos vihar oly messze hajtotta hajÃ³jÃ¡t a partoktÃ³l, hogy ezt egÃ©szen elvesztette szeme elÅ‘l. Ennek daczÃ¡ra dÃ©lfelÃ© haladt s mÃ¡r a dÃ©li szÃ©lessÃ©g 35-ik fokÃ¡n is tÃºlment, Ã©s Ã-gy a nÃ©lkÃ¼l, hog sejtettÃ©k is volna, tovÃ¡bb mentek mint a meddig Afrika dÃ©lnek terjed. Erre visszafordultak Ã©s 13 napig hajÃ³ztak Ã©szaknak, mÃ-g vÃ©gre elÃ©rtÃ©k Afrika dÃ©li csÃºcsÃ¡t, a melyet a tengeri viharok miatt Cabo tormentosonak (Viharos fok) nevezett el. Ez eredmÃ©nynyel megelÃ©gedvÃ©n, visszatÃ©rt Ã©s 1487 deczemberben Ã©rt Lisszabonba, a hol nagy tisztelet fogadtÃ¡k. A kirÃ¡ly midÅ‘n az eredmÃ©nyt hallotta, Afrika dÃ©li fokÃ¡nak nevÃ©t Cabo de buena esperanza (JÃ³remÃ©ny foka nÃ©vre vÃ¡ltoztatta, mert remÃ©lte, hogy ennek felfedezÃ©se a keresett Ãºtat IndiÃ¡ba megnyitotta. E remÃ©ny megvalÃ³sulÃ¡s ugyan JÃ¡nos kirÃ¡ly nem Ã©rte meg, ez utÃ³djÃ¡nak, Nagy EmÃ¡nuelnek (1495 1521) tartatott fÃ¶nn, a ki 1497-ben Vasco de Gama, egy jÃ¡rtas Ã©s vÃ¡llalkozÃ³ tengerÃ©sz parancsnoksÃ¡ga alatt nÃ©gy hajÃ³t kÃ¼ldÃ¶tt a kelet-indiai Ãºt felfedezÃ©sÃ© ki 1498 mÃ¡jus 19-Ã©n szerencsÃ©sen el is jutott a Malabar partokhoz Ã©s Calicut Ã¶blÃ©ben vetett horgonyt. Calicut kirÃ¡lyÃ¡ azonnal kereskedelmi szerzÅ‘dÃ©st akart kÃ¶tni, miben azonban megakadÃ¡lyoztÃ¡k Å‘t a mohammedÃ¡nok, a kik a

kereskedelemnek kizÃ¡rÃ³lagos birtokosai voltak. Ezek ellensÃ©ges fÃ¶llÃ©pÃ©se visszatÃ©rÃ©sre birta Vasco de Gamat, a ki 1499 szeptember havÃ¡ban szerencsÃ©sen meg is Ã©rkezett Lissabonba. A hozott tudÃ³sÃ-tÃ¡s arra birta a kirÃ¡lyt, hogy Pedro Alvarez Cabral vezÃ©rlete alatt 13 hadihajÃ³bÃ³l Ã¡llÃ³ hajÃ³hadat kÃ¼ldjÃ¶n Kelet-IndiÃ¡ba, a mely, ha kell, kÃ©pes leend fegyverrel is biztosÃ-tani Portugalia szÃ¡mÃ¡ra a szÃ¼ksÃ©ges fÃ¶ldrÃ©szt. A hajÃ³had azonban messze nyugotra kitÃ© s a nÃ©lkÃ¼l, hogy tudta vagy akarta volna, DÃ©l-Amerika partjaihoz vitetett, a melyet Cabral szigetnek tartott Ã©s vÃ¶rÃ¶s fenyÅ‘fÃ¡i utÃ¡n BraziliÃ¡nak nevezett el (1500), a kirÃ¡ly nevÃ©ben birtokÃ¡ba vette, Ã©s e hirrel egy hajÃ³t visszakÃ¼ldÃ¶tt Lissabonba. Å‘ maga a tÃ¶bbi hajÃ³val egyenesen keletnek vitorlÃ¡zott, de mikor a JÃ³remÃ©ny foka alatt elhaladt, iszonyÃº vihar tÃ¡madt, mely nÃ©gy hajÃ³jÃ¡t Ã©s ezekkel Diaz Bertalant vesztette el. MÃ©g ez utÃ¡n is Ã©rte vesztesÃ©g, Ãºgy hogy cs hat hajÃ³val vitorlÃ¡zott be a Calicut Ã¶bÃ¶lbe.A kirÃ¡lylyal Å‘ is megkezdte az alkudozÃ¡st, de eredmÃ©ny nÃ©lkÃ¼l: mikor pe a kirÃ¡ly 40 portugal katonÃ¡t Ã¡lnokul lemÃ©szÃ¡roltatott, Cabral is fegyverhez nyult, boszÃºt is Ã¡llott a gyilkossÃ¡gÃ©rt, mÃ©g kÃ©nytelen volt minden eredmÃ©ny nÃ©lkÃ¼l visszatÃ©rni Ã©s 1501 jul. 23-Ã¡n szerencsÃ©sen meg is Ã©rkezett Lissabonba Mindez nem riasztÃ¡ vissza a kirÃ¡lyt, hanem a kÃ¶vetkezÅ‘ Ã©vben Vasco de Gamat husz hajÃ³val kÃ¼ldte IndiÃ¡ba, a ki megÃ©rkezvÃ©n, az indiai kirÃ¡lynak hajÃ³it rÃ©szint megsemmisÃ-tette, rÃ©szint elfogta, Calicutot pedig bombÃ¡ztatta. Ezzel ugyan bÃ©kÃ©re kÃ©nyszerÃ-tette a kirÃ¡lyt Ã©s ama szerzÅ‘dÃ©s elfogadÃ¡sÃ¡ra, melyet elÃ© terjesztett; minthogy azonban hadereje sokkal csekÃ©lyebb volt, semhogy ezzel a csodaorszÃ¡g rendszeres hÃ³dÃ-tÃ¡sÃ¡t csak megkezdhette volna, ezÃ©rt megelÃ©gedett azzal, hogy a partvidÃ©k legfontosabb helyeit megszÃ¡llja. Ez is elÃ©g volt arra, hogy a fontos indiai fÃ¼szerkereskedÃ©st rÃ©gi ÃºtjÃ¡bÃ³l Ãºj irÃ¡nyba terelje, mert az arabok, kik Velencze Ã©s India kÃ¶zÃ¶tt a kereskedÃ©st kÃ¶zvetÃ-tettÃ©k, szintÃ©n csak a partokon tartÃ³zkodtak. Ez utÃ¡n Vasco de Gama arany, gyÃ¶ngy Ã©s drÃ¡gakÅ‘bÅ‘l Ã¡llÃ³ r kincscsel Ã©s teljes fÅ±szerrakomÃ¡nynyal visszatÃ©rt EurÃ³pÃ¡ba, hova 1503-ik Ã©v vÃ©gÃ©n Ã©rt Ã©s Ãºgy a kirÃ¡ly, mint nÃ©pe a legnagyobb tiszteletben rÃ©szesÃ-tette. Ezzel Ã¡ttÃ©rhetÃ¼nk a felfedezÃ©s mÃ¡sik irÃ¡nyÃ¡ra, mely vÃ©geredmÃ©n hasonlÃ-thatlanul nagyobb a keletindiai Ãºt felfedezÃ©sÃ©nÃ©l. Ugyanis a spanyolok mÃ¡r a XIV. szÃ¡zadban, mÃ©g mielÅ‘tt a portugalok Porto-SantÃ³t felfedeztÃ©k volna, eljutottak a Canari szigetekre; de e felfedezÃ©snek mi jelentÅ‘sÃ©get sem tulajdonÃ-tottak Ã©s Ã-gy tÃ¶rtÃ©nt az, hogy TengerÃ©sz Henrik 1456-ban minden ellentmondÃ¡s nÃ©lkÃ¼l birtokÃ¡ba vehette szigeteket. Portugalia sikereitÅ‘l bÃ¡torÃ-tva azonban, 1478-ban fÃ¶lvettÃ©k a felfedezÃ©snek elejtett fonalÃ¡t Ã©s e tÃ©ren oly rohamosan haladtak elÅ‘re, hogy 1502-ben ezt mÃ¡r befejezettnek is tekinthettÃ©k. Spanyol tudÃ³sÃ-tÃ¡s szerint a szigetek kÃ¶zÃ¼l Canaria, Palma Ã©s Teneriffa nÃ©pesek voltak, a guanchos erÅ‘teljes, izmos hegyi nÃ©pe lakta, melynek bÅ‘rszine sÃ¡rgÃ¡s-fekete volt, tiszta Ã©letÅ± Ã©s mÃ¡r eljutott a mÅ±veltsÃ©g bizonyos fokÃ¡ra. A nÃ©p nemessÃ©gre Ã©s polgÃ¡rsÃ¡g melynek Ã©lÃ©n a kirÃ¡ly Ã¡llott, a ki a tiszta Ã©letet vÃ©delmezÅ‘ tÃ¶rvÃ©nyeknek volt Å‘re. A tÃ¼zet nem ismertÃ©k, irtÃ³zta vÃ©rontÃ¡stÃ³l, az Ã¡llatokat spanyol vagy mÃ¡s rabszolgÃ¡k Ã¡ltal Ã¶lettÃ©k le, melyeknek hÃºsÃ¡t Ã©lelemre, bÅ‘rÃ©t ruhÃ¡za hasznÃ¡ltÃ¡k fÃ¶l. E leirÃ¡s arra a fÃ¶ltevÃ©sre vezet bennÃ¼nket, hogy a szigetekben mÃ¡r a gÃ¶rÃ¶gÃ¶k Ã¡ltal emlÃ-tett Bold szigeteket ismerjÃ¼k fÃ¶l, a melyrÅ‘l JubÃ¡nak, Mauretania kirÃ¡lyÃ¡nak is volt tudomÃ¡sa. Ez a szerencsÃ©tlen nÃ©p a spanyolok zsarnoksÃ¡ga alatt teljesen kiveszett Ã©s benne egy Å‘srÃ©gi nÃ©p halt ki nyelvÃ©vel, tÃ¶rtÃ©nelmÃ©vel egyÃ¼tt, talÃ¡n vilÃ¡got vetett volna a legrÃ©gibb phoenicziai Ã©s karthÃ¡gÃ³i gyarmatosÃ-tÃ¡sra. A rÃ©gi vilÃ¡g azonban tÃ¡volabbi orszÃ¡gokrÃ³l, magÃ¡rÃ³l AmerikÃ¡rÃ³l is birt tudomÃ¡ssal. Diodoros emlÃ-ti, hogy a karthÃ¡gÃ³iak a Hercules-oszlopokon tÃºl fÃ¶dÃ¶ztek fÃ¶l egy nagy, erdÅ‘ben Ã©s vizekben gazdag fÃ¶ldet. De Guignes pedig 1761-ben kimutatta, hogy a khinaiak mÃ¡r az V. szÃ¡zadban K. u. Ã©rintkezÃ©sbe lÃ©ptek AmerikÃ¡val, a melyet Fuszangnak neveztek. De ha mindezt kÃ©tsÃ©gbe vonj is, az mÃ¡r bizonyos, hogy a merÃ©sz normann hajÃ³sok mÃ¡r 863-ban felfedeztÃ©k Islandot; Erik 982-ben GrÃ¶nlandban gyarmatot alapÃ-tott, hol kÃ©sÅ‘bb kÃ©t vÃ¡ros Ã©s szÃ¡z tanya volt Ã©s egy pÃ¼spÃ¶kÃ©g alatt 16 templom Ã©s hÃ©t kolo fia, Leif, nÃ©hÃ¡ny Ã©vvel kÃ©sÅ‘bb felfedezte Hellulandot (SziklaorszÃ¡g), Marklandot (ErdÅ‘orszÃ¡g) Ã©s Winlandot (SzÅ‘l a mely elnevezÃ©s alatt a Szt. LÅ‘rincz folyÃ³ torkolatÃ¡tÃ³l egÃ©sz Bostonig terjedÅ‘ partvidÃ©ket Ã©rtettÃ©k. E gyarmatok az a normannok viszÃ¡lykodÃ¡sa folytÃ¡n megszÃ¼ntek s kÃ©sÅ‘bb csak elvÃ©tve kerestÃ©k fÃ¶l e helyeket, vÃ©gre 1347 utÃ¡n egÃ©szen megfeledkeztek azokrÃ³l. Ezt az elfeledett vilÃ¡grÃ©szt fedezte fel Columbus KristÃ³f.